

TEKSTI: TERHI KOUVO
KUVAT: TIEDESEUROJEN ARKISTOT

Open access muuttaa tiedeseuraa

Tiedelehdet siirtyvät verkon avoimiin julkaisu-ympäristöihin. Mitä murroksesta ajatellaan tiedeseuroissa, joille määräjain postilaatikosta kolahtava lehti on ollut tärkeä jäsenhoukutin?

Tiedelehtiä kustantavat Suomessa pääasiassa tiedeseurat. Julkaisuja toimitetaan pitkälti talkoovoimin, työtunteja laskematta ja säästämättä.

KASVATUS & AIKA

”Tiedejulkaisujen rahoitus on ratkaistava”

Kasvatus & Aika on ollut avoin verkkojulkaisu perustamisestaan, vuodesta 2007 lähtien. Vertaisarvioitua tiedelehteä julkaisee Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura. Lisäksi seura julkaisee *Koulu ja menneisyys* -vuosikirjaa.

KASVATUS & AIKA sai alkunsa vuonna 2007, kun Kasvatustieteellisen seuran alaisuudessa toimivassa monitieteisessä kasvatuksen historian verkoston johtoryhmässä heräsi ajatus, että alalle tarvitaan oma tieteellinen julkaisu.

Useimmat johtoryhmän jäsenet toivoivat vielä tässä vaiheessa painettua lehteä, vaikka Suomessa jo tuolloin ilmestyi muutamia verkkojulkaisuja. Painettuun lehteen ei ollut kuitenkaan mahdollisuuksia. Päädyimme sitten verkkojulkaisuun, joka osoittautuikin oikeaksi ja kestäväksi ratkaisuksi.

Saimme näin aikaiseksi historiallis-yhteiskunnallisesti suuntautuneen, kasvatus- ja koulutuskysymyksiin keskittyvän uuden, monitieteisen *open access* -julkaisun. Monitieteisyys on yhä maamme tiedelehdistössä harvinaista. Suhteellisen runsas kirjoittajakunta ja erittäin laaja lukijakunta ovat osoittaneet lehden tarpeelliseksi. Helsingin yliopiston Elektra-palvelussa *Kasvatus & Aika* on ladataimpia tiedelehtiä. Avoimen verkkojulkaisun vaikuttavuus on painettua jäsenlehteä suurempi.

Kuutisen vuotta sitten julkaisuvastuu siirtyi verkostolta Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seuralle. Näin pyrittiin turvaamaan julkaisun jatkuvuus, ja samalla lehti saatiin Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) tiedelehtiä koskevan tuen piiriin.

Vuosikirjakin julkaistaan verkossa. Lisäksi sitä painetaan pieni määrä. Painetun kirjan voi hankkia jäsenhintaan, ja sitä myydään esimerkiksi Tiedekirjassa. Ratkaisu on ollut toimiva.

Kasvatus & Aika tuotetaan taittoa lukuun ottamatta tutkijoiden palkattomalla työpanoksella. Vapaaehtoisvoimin toimitettu verkkojulkaisu rasittaa seuran taloutta vähemmän kuin painettu lehti. Seura maksaa tosin noin kolmanneksen lehden taittokustannuksista. Toimitustyö vertaisarviointijärjestelmineen vastaa tiedejulkaisujen julkaisuprosesseja ja -etikettiä.

Vaikka lehdessä julkaistaan runsaasti tekstejä ja sitä luetaan paljon, seuran jäsenmäärä ei ole lisääntynyt. Kokemuksemme mukaan seurat, jotka suunnittelevat siirtävänsä julkaisunsa avoimesti verkkoon, eivät välttämättä voi odottaa jäsenmääränsä lisääntyvän, vaikka julkaisut varmasti saavuttavat nykyistä suuremman lukijakunnan. Voi jopa käydä niin, että jotkut nykyiset jäsenet eivät katso jäsenyyttä enää tarpeelliseksi, kun jäsenetuna ei tule postilukusta enää seuran julkaisua. Siksi seurojen pitäisi miettiä toimia, jolla minimoida mahdollinen jäsenkato.

Avointa verkkojulkaisemista tulee kuitenkin ensisijaisesti arvioida tieteellisen toiminnan ja julkaisemisen kannalta. Mitä helpommin tekstit ovat lukijoiden saatavilla, sen parempi. Paperijulkaisua ei voi eikä ole syytä yrittää puolustaa liian pitkään. Itsekin olen sen kirjojen suurena ystävänä ja tiedelehtien suurkuluttajana joutunut myöntämään. Julkaisun rahoittaminen vaatii nopeita ratkaisuja julkiselta rahoitusta pohtivilta työryhmiltä, lehtien toimituksilta ja niiden taustalla olevilta seuroilta.

Toimitusprosesseja pitäisi uudistaa tulevaisuuden vaatimuksiin. Toimituksellisen yhteistyön laajentaminen voisi olla yksi ratkaisu. Monitieteisenä seurana teemme muutenkin laajasti yhteistyötä eri tiedeseurojen kanssa.

TERVEISET AIKUISKASVATUKSELLE

Aikuiskasvatus on ammattitaitoisesti toimitettu, tärkeä osa kasvatusalan tiedejulkaisuja. Rohkeasti vain muutosta kohti, aika näyttää, mitä kaikkea se tuo eteen. Uskoisin, että *open access* -julkaiseminen ainakin kasvattaa lehden lukijakuntaa, luovathan kasvatusalan lehtien Elektra-julkaisupalvelun suuret lukijamäärätkin odotuksia sille.

Tutustu lehteen: www.kasvatus-ja-aika.fi

JUHANI TÄHTINEN
puheenjohtaja